

Дело C-400/22**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

16 юни 2022 г.

Запитваща юрисдикция:

Landgericht Berlin (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

2 юни 2022 г.

Ответници и въззивници:

VT

UR

Ищец и въззиваем:

Conny GmbH

Предмет на главното производство

Защита на потребителите, сключен по електронен път договор от разстояние, изисквания търговецът да предостави информация

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на правото на Съюза, член 267 от ДФЕС

Преюдициален въпрос

Съвместимо ли е с член 8, параграф 2, втора алинея от Директива 2011/83/ЕС национална разпоредба (в случая член 312j, параграф 3, второ изречение и параграф 4 от BGB в редакцията, приложена от 13 юни 2014 г. до 27 май 2022 г.) тълкуване в смисъл, че приложното й поле, подобно на това на член 8, параграф 2, втора алинея от

Директива 2011/83/ЕС, обхваща и случаите, когато в момента на сключване на договора по електронен път задължението за плащане, което потребителят има към търговеца, не е безусловно, а възниква само при определени допълнителни условия, например единствено в случай на последващо уважаване на иска, чието предявяване е възложено с поръчка, или в случай на последващо изпращане на напомняне до трето лице?

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година относно правата на потребителите, за изменение на Директива 93/13/ЕИО на Съвета и Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 85/577/ЕИО на Съвета и Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 304, 2011 г., стр. 64), по-специално член 8, параграф 2, втора алинея

Цитирани разпоредби на националното право

Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB“), по-специално член 312j

Кратко изложение на фактите и на производството

- 1 Ищецът е дружество с ограничена отговорност, което съгласно германското законодателство има право да предоставя услуги по събиране на вземания. Той предявява прехвърлени му от наемателя на жилище права срещу наемодателя ответник поради твърдяно нарушение на ограничението върху размера на наема (член 556d от BGB).
- 2 От 15 ноември 2018 г. между ответника и посочения наемател съществува наемно правоотношение във връзка с жилище с площ 64,18 кв. м., което съгласно Berliner Mietenbegrenzungsverordnung (Наредба за ограничаване на размера на наемите в Берлин) от 28 април 2015 г. се намира в район със засилено търсене на жилища. Договореният нетен наем възлиза на 756,45 евро на месец, докато обичайният наем за сравнимо жилище в този район на Берлин от 15 ноември 2018 г. към момента на поставянето на този проблем пред ищеца е бил само 375,84 евро.
- 3 Ищецът е оператор на интернет сайт, на който предлага на наематели на жилища възможността да му възложат поръчка за събиране на вземания от техни наемодатели с натискане на бутон с надпис „Продължи“ или „Възложи поръчка за намаляване на наема“, или „Запази спестената част от наложения таван на наема“, по-специално да предяви права за предоставяне на информация, възстановяване на надплатен наем и обявяване за

недействителна на договорката за размера на наема, доколкото този размер надвишава допустимия наем.

- 4 В точка 2 от общите условия на ищеца, на които се основава възлагането на поръчката от страна на наемателя, се посочва по-специално следното:

„2.1 След като се запознаете с калкулатора на наемната цена на нашия уебсайт, Вие ни възлагате поръчка ...

С натискането на бутона „Направи обвързваща поръчка“, но не по-късно от изпращането до нас (например по електронната поща или по пощата) на някой от предоставените от нас документи (декларация за прехвърляне на права или пълномощно), Вие правите обвързващо предложение за сключването на договор за предоставяне срещу заплащане на услуга по предявяване на права ведно с аксесорни вземания, както и за прехвърляне на правата. Вашето предложение се приема от нас с изрична декларация (например по електронната поща) или с изпращането на писмо оплакване и предявяването на вземания срещу наемодателя. При поискване Вие ще подпишете отделен документ за прехвърлянето или потвърждение на прехвърлянето, респ. пълномощно, и ще ни го изпратите в оригинал. ...“

- 5 В следващата точка 3 от Общите условия се посочва:

„3.1 Ние получаваме i) възнаграждение в размер на една трета (33,33 %) от спестения годишен наем, т. е. спестения наем за 4 месеца (наричано по-нататък „комисиона“), и — веднага щом изпратим напомняне до наемодателя — ii) хонорар в размера, който би бил дължим на адвокат съгласно разпоредбите на Rechtsanwaltsvergütungsgesetz (Закон за адвокатските възнаграждения)

...

[...]

3.3 В случай че усилията ни не доведат до успех, комисиона не се дължи. ...“

- 6 Наемателят на въпросното жилище се регистрира на интернет сайта, поддържан от ищеца, поставя отметка в квадратчето за съгласие с общите условия, използвани от ищеца, и натиска предвидения от ищеца бутон „поръчка“. След това на 16 януари 2020 г. наемателят подписва предоставен от ищеца формуляр със заглавие „Потвърждение, упълномощаване и прехвърляне на права, одобрение“, в който по-специално се посочва:

„С настоящото потвърждаваме и повтаряме, просто като предпазна мярка, прехвърлянето на правата ..., правото на възстановяване на надплатен наем[,] ограничено до четирите месечни наема, дължими след писмото оплакване ... С настоящото одобряваме със задна дата,

единствено като предпазна мярка, всички предприети в тази насока правни действия и направени декларации ...“

- 7 В този формуляр не се споменава, че наемателят има задължение за плащане.
- 8 С писмо от 21 януари 2020 г. до ответниците ищецът — като се позовава на възложена му поръчка и упълномощаване от страна на наемателя — твърди, че е налице нарушение на разпоредбите за ограничаване на размера на наема (член 556d и сл. от BGB) и предявява различни права за предоставяне на информация и възстановяване на платени суми.
- 9 С иска си ищецът иска да получи информация за дължимия от предишния наемател наем, за договорените с предишния наемател увеличения на наема, за извършена модернизация преди началото на наемното отношение и за въпроса дали договорът за наем, сключен с наемателя, е бил първият договор за наем след цялостна модернизация. Той също така иска да му бъде възстановен надплатен наем за месец април 2020 г. в размер на 305,75 евро, както и да му бъдат възстановени направени преди съдебното производство разноси в размер на 813,39 евро.
- 10 Amtsgericht (районен съд) уважава иска. Той по-специално установява, че исканият наем надвишава допустимия наем със сума, равна на предявената от ищеца.
- 11 С въззивната си жалба до запитващата юрисдикция ответниците искат искът да бъде изцяло отхвърлен. Те в частност твърдят, че като е използвал бутон за поръчка с недостатъчно пълен надпис, ищецът не е спазил изискванията на член 312j, параграф 3, второ изречение от BGB и член 8 от Директива 2011/83.

Кратко представяне на мотивите на преюдициалното запитване

- 12 Според запитващата юрисдикция уважаването на жалбата зависи от това дали оформлението на използвания от ищеца бутон за поръчка нарушава член 312j, параграф 3, второ изречение от BGB. В тази насока е от значение тълкуването на съответната разпоредба на правото на Съюза, а именно на член 8, параграф 2 втора алинея от Директива 2011/83. Исканията, направени от ответниците в тяхната жалба във връзка с други аспекти на спора, нямат изгледи за уважаване.

Разглеждане на правния спор от гледна точка на BGB

- 13 Релевантните параграфи на член 312j от BGB, в приложимата му към случая редакция, гласят:

„2) В случай на потребителски договор в областта на електронната търговия с предмет услуга, предоставяна от търговеца срещу заплащане, търговецът трябва да предостави на потребителя по ясен, разбираем и видим начин информацията, посочена в член 246а, параграф 1, първо изречение, точки 1, 4, 5, 11 и 12 от Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Уводен закон към Гражданския кодекс) непосредствено преди потребителят да направи своята поръчка.

3) Търговецът организира възлагането на поръчка по договор като посочения в параграф 2 по такъв начин, че потребителят, когато прави поръчката си, изрично потвърждава, че поема задължение за плащане. Ако поръчката се прави чрез бутон, задължението на търговеца по първото изречение е изпълнено само ако бутонът е надписан четливо единствено с думите „поръчка със задължение за плащане“ или със съответна еднозначна формулировка.

4) Договорът по параграф 2 се счита за сключен само ако търговецът е изпълнил задължението си по параграф 3.“

14 Тези разпоредби по принцип са приложими към модела, по който ищецът е организиран своята търговска дейност. В този аспект запитващата юрисдикция споделя становището на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия), който първоначално счита, че моделите на търговска дейност, които „очевидно не залагат ценови капани“, са изключени от обхвата на член 312j, параграфи 3 и 4 от BGB, но впоследствие директно отхвърля това съображение (решение от 19 януари 2022 г., дело номер VIII ZR 122/21). Това становище е в съответствие с практиката на Съда, съгласно която всички търговци, а не само операторите, които използват т. нар. „абонаментни или ценови капани“, попадат в приложното поле на член 8, параграф 2, втора алинея от Директива 2011/83 (вж. последно в този смисъл решение от 7 април 2022 г., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, т. 20 и сл.).

15 Ако член 312j, параграф 3, второ изречение от BGB е приложим в конкретния случай, е очевидно, че ищецът не е изпълнил изискванията на тази разпоредба. От материалите по делото става ясно, че всъщност наемателят е възложил поръчката на ищеца, като е натиснал бутон с надпис „Възложи поръчка за намаляване на наема“ или „Запази спестената част от наложения таван на наема“. Безспорно е, че бутонът не е бил надписан с думите „поръчка със задължение за плащане“ или със съответна еднозначна формулировка. Само така обаче ищецът би спазил изискванията на член 312j, параграф 3, второ изречение от BGB, както и на приложимия — с цел този член да се тълкува в съответствие с правото на Съюза — член 8, параграф 2, втора алинея от Директива 2011/83 (вж. решение от 7 април 2022 г., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, т. 26).

- 16 Според съдебната практика на Bundesgerichtshof (Федералния върховен съд), която се основава на член 312j, параграф 4 от BGB, в този случай договорът е изцяло недействителен. От друга страна, в доктрината някои автори застъпват становището, че тази разпоредба на BGB трябва да се тълкува в съответствие с член 8, параграф 2 втора алинея, трето изречение от Директива 2011/83 в смисъл, че договорът или поръчката единствено „не задължава“ потребителя, поради което трябва да се приеме, че е налице относителна недействителност на договора.
- 17 Дори да се приеме последното становище, в настоящия случай не би бил налице действителен договор, тъй като ищецът в нито един момент не е запознал наемателя на въпросното жилище с произтичащите от договора задължения за плащане по начин, който да отговаря на изискванията на член 312j, параграф 3, второ изречение от BGB, а и наемателят в нито един момент не е одобрил или потвърдил (евентуално чрез конклюдентни действия) пък било то и само относително недействителния договор.
- 18 Такова одобрение или потвърждение не се съдържа и в декларацията за прехвърляне на права от 16 януари 2020 г., тъй като наемателят е направил тази декларация изцяло по искане на ищеца, за да изпълни по този начин предполагаемите си задължения за съдействие, установени от ищеца в член 2.1, параграф 2 от общите условия в нарушение на член 312j, параграф 3, второ изречение от BGB. Така декларираното прехвърляне на права е обединено в едно общо действие с възлагането на поръчката. Поради това то също е недействително. Различна преценка не е възможна, тъй като би довела до легитимирането на т. нар. „капани въз основа на потвърждение“, като на последващи действия на изпълнение от страна на потребителя се придаде значението на конклюдентно одобрение, потвърждение или дори ново извършване на сделка, сключена по-рано по електронен път в нарушение на член 8, параграф 2 втора алинея от Директива 2011/83. Това обаче би означавало, че задължението на потребителя да плати не възниква за него изрично, а само от „обстоятелствата“ на сключване на договора (вж. решение от 7 април 2022 г., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, т. 30).

Съмнения от гледна точка на правото на Съюза

- 19 Съгласно член 8, параграф 2, втора алинея, първо изречение от Директива 2011/83 търговецът трябва да обезпечи, че потребителят, когато дава своята поръчка, потвърждава изрично, че поръчката е свързана със задължение за плащане. Според запитващата юрисдикция не е ясно дали тази разпоредба е приложима в настоящия случай. По-конкретно възниква въпросът дали договор от разстояние, който следва да бъде сключен по електронен път, е „свързан“ по смисъла на тази разпоредба със „задължение за плащане“ и тогава, когато възнаграждението се дължи само при определени допълнителни условия, например единствено в случай на

уважаване или — ако уважаването не е сигурно — в случай на последващо напомняне, отправено до трето лице.

- 20 В контекста на предмета по настоящия спор Bundesgerichtshof (Федералният върховен съд) тълкува член 8, параграф 2, втора алинея от Директива 2011/83, както и член 312j, параграфи 3 и 4 от BGB в смисъл, че „защитната цел по изключение не е накърнена“ и че следователно търговецът няма задължение към потребителя да надписва бутона за поръчка с думите „поръчка със задължение за плащане“, ако „плащането на възнаграждение се дължи само при определени условия, а именно единствено в случай на успех“ (вж. решение от 19 януари 2022 г., VIII ZR 123/21, т. 55, и от 30 март 2022 г., VIII ZR 358/20, т. 58).
- 21 От друга страна, други германски съдилища, както и правната доктрина, придават на член 8, параграф 2 втора алинея от Директива 2011/83 значително по-широк обхват. Според тях тази разпоредба обхваща и правни сделки, при които възмездността произтича само косвено от сключването на договора или е обвързано с настъпването на допълнителни условия или действия от страна на потребителя.
- 22 Запитващата юрисдикция е склонна да приеме второто становище. То се потвърждава дори от самия текст на въпросната разпоредба, съгласно която задължението за използване на бутон съществува, ако за потребителя поръчката е „свързана“ със задължение за плащане. Задължение за плащане обаче е „свързано“ със сключването на договор по електронен път дори ако възникването на такова задължение не е задължително, а само възможно и не напълно изключено.
- 23 Такова широко тълкуване се подкрепя и от целта на член 8, параграф 2, втора алинея от Директива 2011/83. Това е така, защото съгласно член 1 и съображения 4, 5 и 7 целта на Директивата е да осигури високо равнище на защита на потребителите, като гарантира тяхната информираност и сигурност при сделките с търговци. Това становище е в съответствие и с постоянната практика на Съда (вж. последно в този смисъл решение от 7 април 2022 г., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, т. 21 и 30). Въпреки това би било в разрез с гарантирането на това високо равнище на защита на потребителите, ако защитата на Директивата се предоставя само на онези потребители, за които възникването на последващо задължение за плащане е сигурно още към момента на сключване на договора, а същевременно се отказва на потребителите, за които задължението за плащане все още не е окончателно към момента на сключване на договора, а е обвързано от последващото настъпване на допълнителни — често дори независещи от потребителите — условия. Това е така, защото при настъпване на определените условия за тези потребители също възниква задължение за плащане, без те да са били изрично предварително информирани за него.

- 24 И накрая, срещу широкото тълкуване на член 8, параграф 2, втора алинея от Директива 2011/83 няма и практически съображения. Не са налице основания да се приеме различна преценка, доколкото Bundesgerichtshof (Федералният върховен съд) посочва, че едно широко тълкуване би могло да доведе — „противно ... на целта, залегнала в закона и транспонираната с него директива — до объркване [у потребителя], тъй като заплащането за услугата ... не би трябвало да е задължително във всички случаи, без това обаче да става ясно от надписа на бутона“ (вж. решение от 19 януари 2022 г., VIII ZR 123/21, т. 55). От една страна, чисто практическите съображения по принцип не са подходящи, за да допуснат правото на Съюза да се тълкува в противоречие с неговия текст, както и с неговия смисъл и цел. От друга страна, освен чрез бутона, търговецът най-малкото разполага с възможността да укаже на потребителя достатъчно ясно, че задължението за плащане не важи във всички случаи, а само при представените от него в интернет обичайни обстоятелства. Така се елиминират всички неясноти, които биха могли да доведат до „объркване“ у потребителя поради прекомерно широка формулировка на надписа на бутона. Всъщност „объркване“ може да възникне само у потребителите, за които настъпването на определените условия може да доведе до задължения за плащане към търговец, за чието възникване те към момента на възлагане на поръчката не са били информирани или поне не са били информирани в достатъчна степен поради факта, че бутонът за поръчка не е надписан в съответствие с изискванията на член 8, параграф 2, втора алинея от Директива 2011/83.